

Kontroll og tilsyn

Kontrollutvalget som ressurs ?

Sett fra et rådmannsståsted

Tor Arne Gangsø
Gardermoen, 03.06.2015

ULLENSAKER KOMMUNE

Hele landets møteplass - Velkommen

ULLENSAKERS RØTTER

Ullensaker ble bosatt for 6000 år siden, og var i et område for tidlig samfunnsdannelse.

Navnet kommer fra *Ullr*, en gud for jakt og idrett i norrøn mytologi, og *aker* som betyr åker.

Sentralt område: Nordens største gravhaug Raknehaugen fra år 552.

Over 90 gravfunn fra vikingetiden.

OM ULLENSAKER I DAG

Ullensaker har passert 33 000 innbyggere, og er en av de kommunene i Norge som vokser raskest.

Befolkningen i Ullensaker er relativt ung: Nesten 30 prosent er under 19 år.

Jessheim er regionsenter for Øvre Romerike. Jessheim fikk bystatus i 2012.

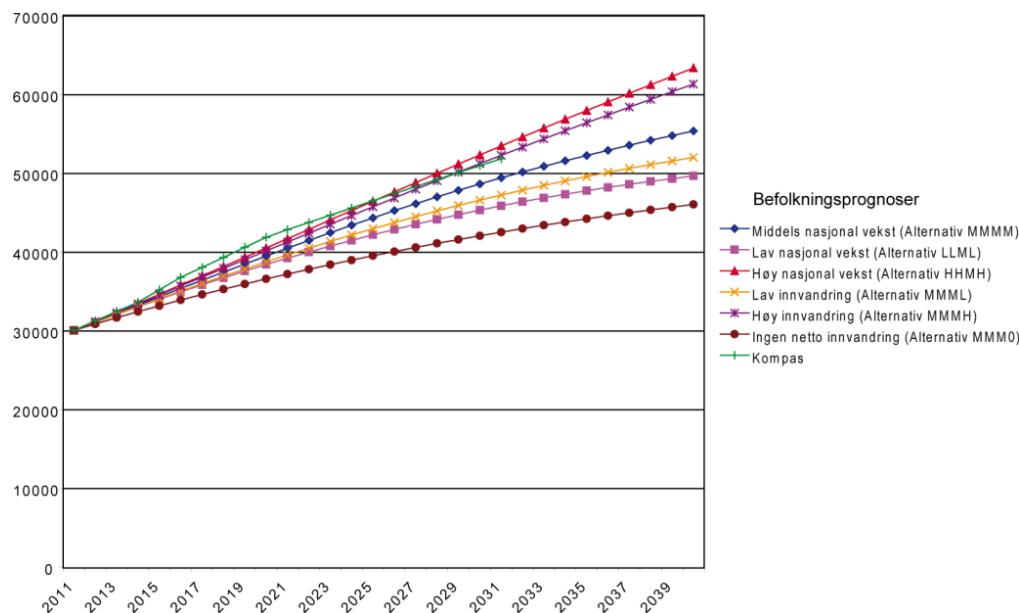

EN KOMMUNE I STERKT VEKST

Innbyggertallet i Ullensaker har økt med 100 % fra 1970 til 2010, fra 15 000 til over 30 000.

Ny fordobling kan forventes i løpet av en 30-års periode.

Vekstprognoser viser at Jessheim kan få drøyt 30.000 innbyggere, og 13.000 arbeidsplasser i år 2030.

Kilde: Statistikkhefte Ullensaker kommune (2012)

SAMFERDSEL

Ullensaker kommune er vertskap for Oslo Lufthavn. Hovedflyplassen er nasjonalt og regionalt trafikknutepunkt, og viktig for utviklingen i kommunen og regionen.

Flyplassen er porten ut til verden.

Ullensaker ligger også sentralt i forhold til nasjonal vei- og baneinfrastruktur:

- E6 og E16
- Gardermobanen/Dovrebanen og Hovedbanen

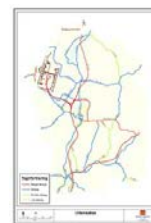
UTBYGGINGSSTRATEGI

Eksisterende tettsteder skal bygges tett og kompakt. Befolkningsveksten skal hovedsakelig tas på Jessheim.

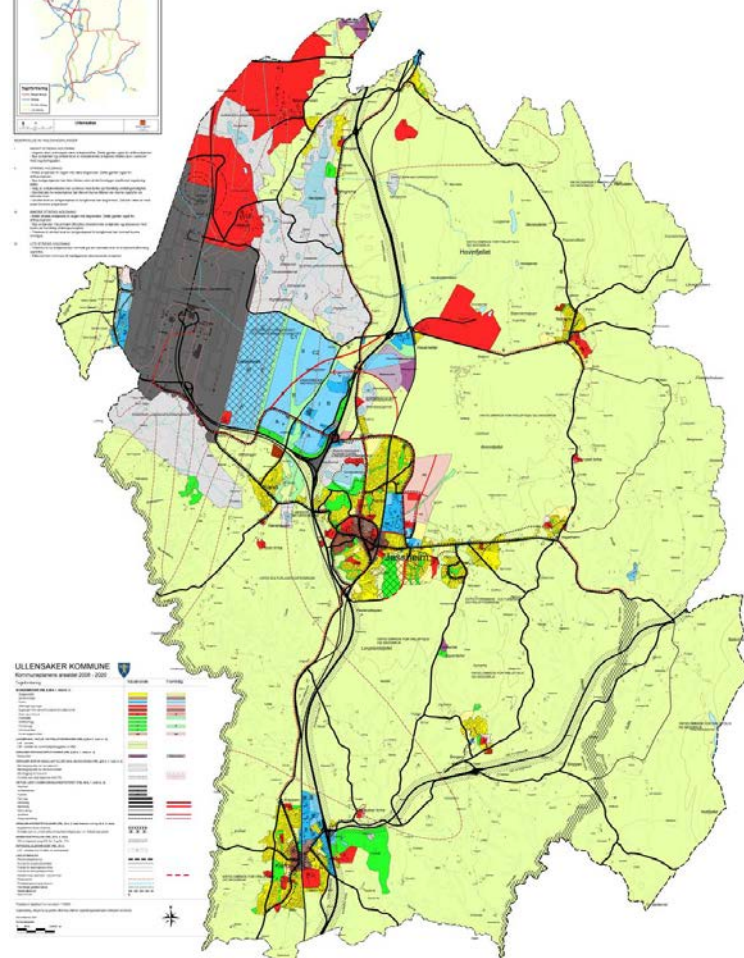
Jordbruksområder, kulturlandskap og skog skal bevares.

Gardermoen næringspark skal utvikles til et område med variert næringsstruktur, hvor det også legges til rette også for kompetansekrevende næring.

Hovedflyplassen, Gardermoen næringspark og Jessheim skal bindes sammen (*Gardermobyen*).

KOMMUNEPLAN 2008-2020
ULLENSAKER KOMMUNE
Vedtatt av Hovedstyret 02.03.2009

BYUTVIKLING

Jessheim skal utvikles med et tydelig sentrum, gode byrom og trivelige møteplasser.

Det skal legges vekt på universell utforming og tilgjengelighet for alle.

Bystrukturen legger til rette for gående og syklende, og for et godt kollektivtilbud.

ATTRAKTIVT STED

Av 251 steder i Norge nominert til Statens pris for attraktivt sted i 2014, var Jessheim ett av fem som er i finalen.

De øvrige nominerte var: Mandal, Holmestrand, Kongsberg og Svolvær.

Viktige faktorer for nominasjonen: attraktivt vekstsenter, gode steds- og byplangrep som skaper tetthet og trivsel, framtidsrettet og velfungerende planarbeid, og godt samarbeid med næringsliv og frivillige.

Gratulerer til Kongsberg!

NATUROPPLEVELSER

Natur- og friluftsområdene i
Ullensaker innbyr til fysisk aktivitet og
sosialt samvær:

Sammenhengende turvegnett, natur-
og kulturkvaliteter.

Små vann, skog, bølgende åkre – natur
tett inntil bykjernen.

Pilegrimsleden går gjennom
kommunen.

BLOMSTRENDE KULTURLIV

Jessheim har et flott kulturhus med bibliotek, teater- og konsertsal, og kino i toppklasse.

Kommunen har et variert og omfattende kulturtilbud og en aktiv kulturskole.

Romerike folkehøyskole for teater og musikk.

Videregående skole for estetiske fag, musikk, dans og drama.

ULIKE KULTURAKTØRER

Både bevaring av gammel kulturarv og nyskapende kreativ kultur.

Et bredt spekter av tilbud og arrangementer både i kulturhuset og på andre kulturarenaer gir grunnlag for gode kulturopplevelser med:

- profesjonelle kunstnere
- frivillige lag og organisasjoner
- unge musikere og kunstnere

NÆRINGS LIV

Hovedflyplassen er et nasjonalt og regionalt kollektivknutepunkt, og motoren for regionens og kommunens utvikling.

Ullensaker er den kommunen i landet med høyest netto innpendling. I 2011 var det i underkant av 23 000 arbeidsplasser i Ullensaker.

Det er drøyt 16 000 sysselsatte Ullsokninger, av disse har omtrent halvparten sitt arbeid innenfor kommunen. Det innebærer at bortimot 15 000 pendler til Ullensaker.

NÆRINGS- SLIV

Ullensaker er rangert som nr. 4 i «Nærings-NM» den siste 10-års perioden, best blant Akershus-kommunene.

Det er innenfor indikatorene «nyetableringer» og «næringslivets størrelse» at Ullensaker kommer best ut.

Øvre Romerike er rangert som nr. 6 den siste 10-årsperioden blant landets 83 regioner.

IDRETTSKOMMUNE

Nytt idrettsanlegg med fotball- og friidrettsstadion og flerbrukshall inkludert ishall i Gystadmarka.

Nye flerbrukshaller på Borgen og i Nordkisa.

Aktive idrettslag med stor variasjon i tilbud, og med bred deltagelse og resultater på toppnivå.

KOMMUNENS VISJON

VEKSTKOMMUNEN

ATTRAKTIV

TILGJENGELIG

HANDLEKRAFTIG

VÅR VISJON

Slik jobber 2000 medarbeidere for å realisere kommunens visjon.

Sammen skaper vi kraft for vekst og utvikling.

Vi ligger midt i smørøyet rent geografisk, vi vokser raskt og utvikler oss til en attraktiv kommune.

Vi viser synlig vilje og evne til fremtidsrettet tankekraft og handlekraft.

God samhandling på alle plan er nødvendig for at vi skal være et bærekraftig kraftsenter for utvikling av individ, næringsliv og samfunn.

MODIG – ENDRINGSDYKTIG - RAUS

Kontroll og tilsyn

**Kontrollutvalget som
ressurs ?**

Utvilsomt; JA!

Hvem er vi til for?

Vi er til for å løse behov for andre!

For individ og samfunn

**Med ulike virkemidler og
med ulike ressurser.**

Hva er utfordringsbildet?

- **Demografi** – etter 2020 betydelige demografiske utfordringer
- **Rekruttering og kompetanse** – tjenester på dagens nivå og med dagens løsninger krever 50.000 nye ansatte!
- **Stigende forventninger** i befolkningen
- **Omstilling og endring** – stor mobilitet
- Behov til **tillit!!!**

Samme interesse?

- Kontrollutvalg og rådmann
 - Har vi samme interesse?
 - Ja, neste alltid

Rådmannens ansvar;

- Kommunelovens § 23; pkt 2
- Administrasjonssjefen skal påse at de saker som legges fram for folkevalgte organer, er forsvarlig utredet, og at vedtak blir iverksatt. Administrasjonssjefen skal sørge for at administrasjonen drives i samsvar med lover, forskrifter og overordnede instrukser og at den er gjenstand for betryggende kontroll.

Kontrollutvalget

- § 4
- Kontrollutvalget skal føre det løpende tilsyn og kontroll med den kommunale eller fylkeskommunale forvaltningen på vegne av kommunestyre eller fylkesting.
 - Regnskapskontroll
 - Forvaltningsrevisjon
 - Selskapskontroll

✓ Et av kommunens viktigste utvalg!

✓ Kontrollutvalgene skal sørge for at

- 18 pst av fastlands brutto nasjonalprodukt
- eller mer enn 400 mrd kroner

brukes i henhold til lover og regler

- mest mulig effektivt
- til innbyggernes beste

✓ Lovfesta

✓ Valgt av kommunestyret/fylkestinget for å utøve kontroll på deres vegne.

«Kontrollutvalgets *viktigste oppgave er å sikre at innbyggerne har tillit til kommunen*, og å sikre effektiv og rett bruk av ressursene»

«Kontrollutvalgets viktigste oppgave er å stille de riktige spørsmålene»

Kommunestyret har en avgjørende betydning for hvilken rolle kontrollutvalget skal ha i kommunen

Tillit!

Kommunestyret må velge et kontrollutvalg som oppfattes som uavhengig og objektivt

Kontrollutvalget skal ikke være en arena for partipolitikk. Det skal heller ikke overprøve politiske beslutninger

Det er kontrollperspektivet som skal ligge til grunn for debatten og behandlingen

➤ Gjennomslagskraft på tvers av partipolitiske skillelinjer

Hva er viktigst for å bygge tillit?

- *Åpenhet*
- *Debatt*
- *Pålitelighet*
- *Ansvarlighet*
- *Borgernærhet*
- *Effektivitet*
- *Folkevalgtes rollekomfort*

Tre viktige stikkord ved valg til kontrollutvalget

➤ Uavhengighet

➤ Objektivitet

➤ Habilitet

Kommunereformen

Kommunesektoren har ønskt:

- ✓ Betydelig reduksjon i statlig detaljstyring og rapporteringskrav
 - ✓ Klar reduksjon i landsomfattende tilsyn
 - ✓ Færre innsigelser til arealplanene
 - ✓ Flytte ressurser og oppgaver fra stat til kommune
 - ✓ Mer enhetlig regional organisering på statlig side
- Kontrollutvalgene er viktig for å få redusert statlig kontroll og tilsyn

Samhandling med administrasjonssjefen

- ✓ Gjensidig respekt og tillit for hverandres roller og oppgave
- ✓ Felles målsetting: sikre god kvalitet i tjenestene, samt læring og forbedring

- ✓ Kommuneloven pålegger administrasjonssjefen å etablere og følge opp et tilfredsstillende internkontrollsystem.
- ✓ Dette er det viktig at kontrollutvalget undersøker.
 - Administrasjonssjefen orienterer
 - Etatsbesøk
 - Granskning eller høring
 - M.m.

Åpenhet

Åpenhet er i seg selv et mål for forvaltningen, og det viktigste tiltaket for å skape tillit

Synliggjøring av kontrollutvalgets arbeid er viktig for å skape tillit til at kommunen er underlagt en betryggende, folkevalgt kontroll

Kommunelovens § 31: Enhver har rett til å overvære møtene i folkevalgte organer

Skal lukke: Lovbestemt taushetsplikt og arbeidstakers tjenstelige forhold

Kan lukke: personvern og hensynet til tungtveiende offentlige interesser

Offentlighet

Hovedregelen er at saksdokumenter er offentlige med mindre det er unntak i lov eller i medhold av lov.

Unntak for visse interne dokumenter, dokumenter som omhandler lovbrudd og for taushetsbelagte opplysninger

Vær synlige overfor kommunestyret og for innbyggerne!

Samhandling med statlig tilsynsmyndigheter

Statlig tilsyn og kommunal egenkontroll har det til felles at de skal bidra til at kommunen løser sine oppgaver innenfor rammene av lover og forskrifter

Samhandling med statlige tilsynsmyndigheter

Kontrollutvalget bør:

- ✓ be om å få tilsendt tilsynsrapporter
- ✓ Holde seg orientert om administrasjonssjefens oppfølging av eventuelle avvik
- ✓ Følge med på fylkesmannens tilsynskalender
- ✓ Gå i dialog med fylkesmannen om planlagte tilsyn
- ✓ Holde seg orientert om klagesaker som behandles av fylkesmannen

Oppfølging

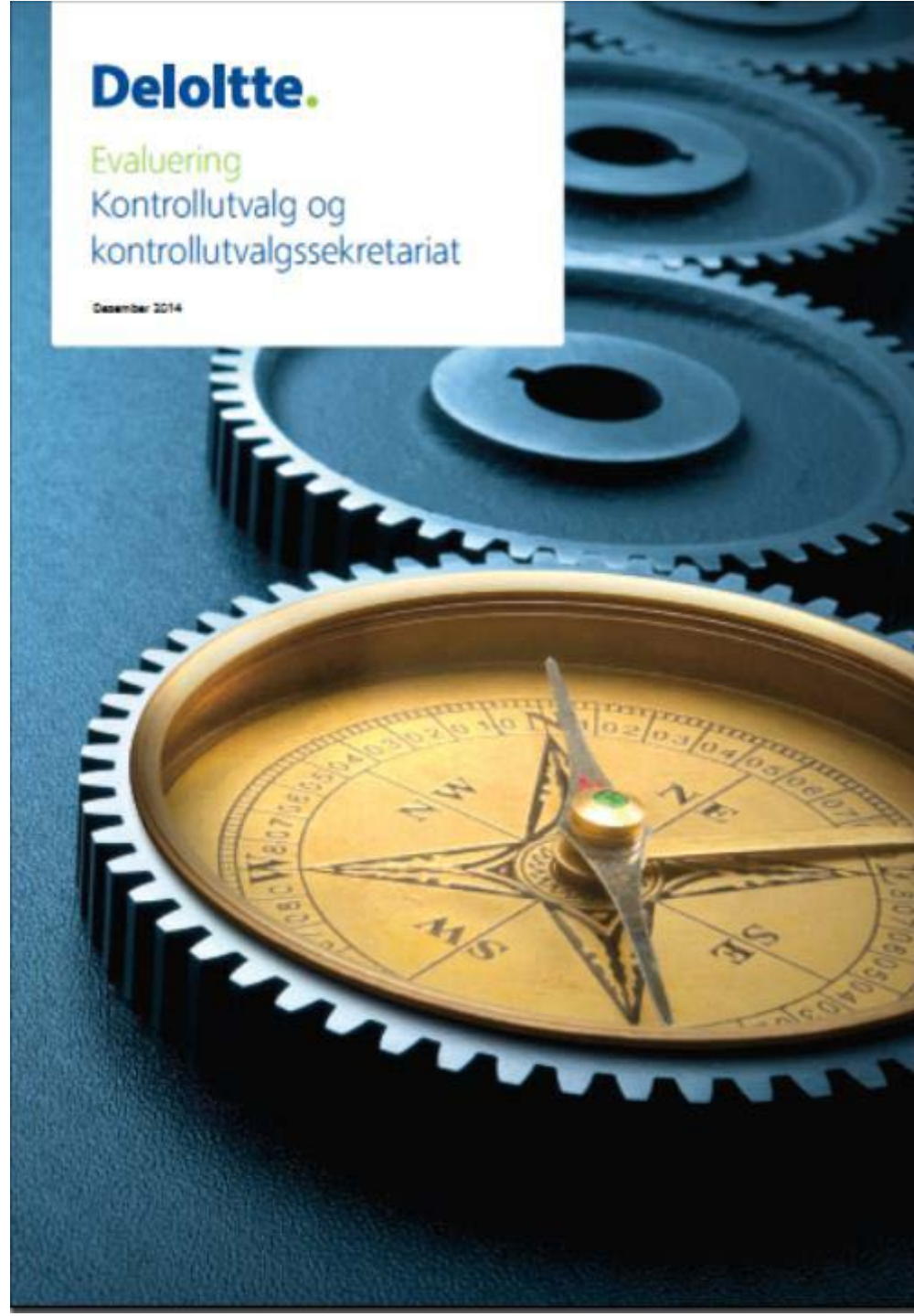
For at kontrollutvalgene skal klare å holde følge med utviklingen, kreves det kontinuerlig læring og forbedring

- ✓ Hva med å skrive en årsmelding som ledd i informasjonen til kommunestyret?
- ✓ Følg opp hvordan administrasjonssjefen gjennomfører og etterlever kommunestyrets vedtak i forbindelse med forvaltningsrevisjon og selskapskontroll
- ✓ Evaluere eget arbeid
- ✓ Erfaringsoverføring til neste kontrollutvalg

Evaluering av kontrollutvalg og kontrollutvalgssekretariat

Desember 2014

Datainnsamling og metode

Tre spørreundersøkelser

- **Rådmenn og kontrollutvalgsledere**
 - 180 kommuner og 10 fylkeskommuner
 - Trukket i fem grupper (strata) for å få tilstrekkelig representasjon av store kommuner (store kommuner er derfor overrepresentert)
 - Svarprosent: kontrollutvalgsledere 57 % og rådmenn 56 %
- **Sekretariater**
 - Sendt alle sekretariat
 - 85 % har svart, og disse «representerer» 93 % av kontrollutvalgene

Dybdeundersøkelse

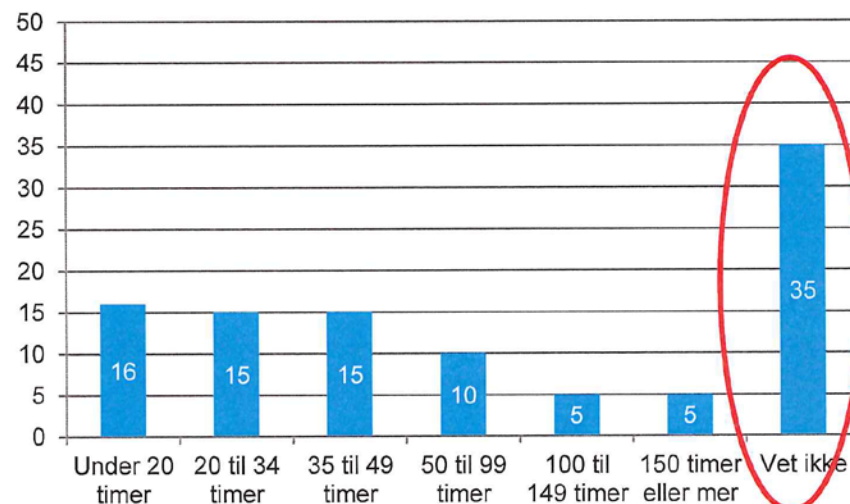
- **Syv (fylkes-)kommuner**
 - Ikke ment å være representative, men valgt fra syv ulike «sekretariatsdistrikt»
 - Intervjuer av rådmenn, ordfører, kontrollutvalgsleder og -sekretær
 - Oversendt dokumentasjon (referater, planer, rapporter mv.)
 - Gjennomgang av et utvalg selskapskontroller og forvaltningsrevisjoner

De fleste utarbeider en overordnet analyse, men omfang, form og innhold varierer

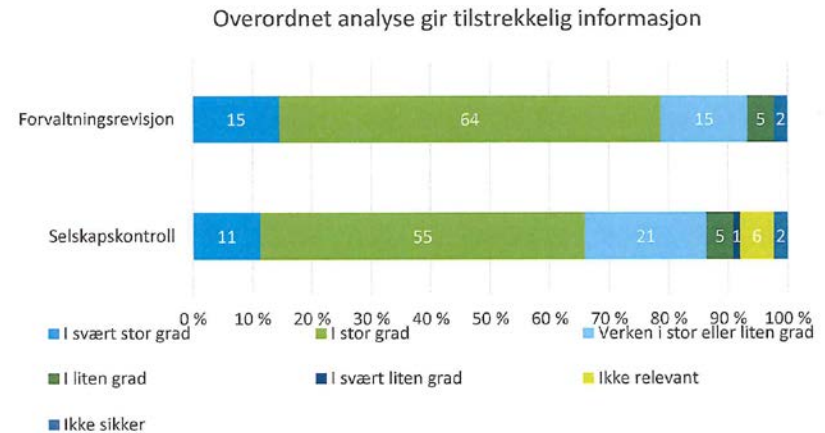
- **De aller fleste kontrollutvalg gjennomfører overordnet analyse**
 - 79 % for forvaltningsrevisjon
 - 62 % for selskapskontroll.
 - Flere utvalg ruller disse analysene i løpet av perioden (40 % for forvaltningsrevisjon).
- **Mange kjenner ikke omfanget, og det er stor variasjon i timebruk.**
 - Heller ikke sekretariatet kjenner omfanget
 - Under 20 timer til over 150 timer
- **Variasjon i form og innhold**
 - Ikke alle utarbeider et eget analysedokument
 - Datagrunnlag
 - Involvering av kontrollutvalget
 - Involvering av rådmann
 - Hvordan analysere risiko og vesentlighet?

«Man kan ikke planlegge risiko i fire år frem, og å velge prosjekt for fire år høres rart ut. Å si hva vi sliter med om fire år er spådomskunst, og vi finner det derfor mer formålstjenlig å ta analysen for ett år i slengen». (Kontrollutvalgssekretær)

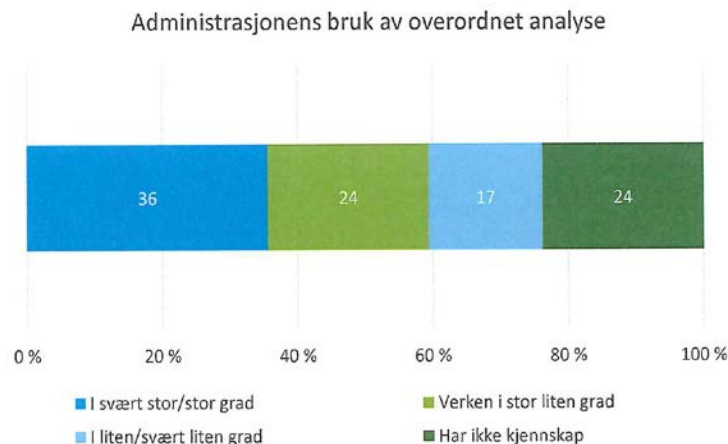
Overordnet analyse blir benyttet til å utarbeide planer

- Et klart flertall mener **at analysene gir tilstrekkelig informasjon** til å prioritere og velge ut forvaltningsrevisjonsprosjekter og selskapskontroller
- Overordnet analyse for **forvaltningsrevisjon blir oppfattet som bedre enn tilsvarende analyse for selskapskontroll.**
 - Ikke like etablert ordning
 - Omfanget av eierskap varierer mellom kommunene
- Halvparten av rådmennene som er kjent med overordnet analyse mener den gir en god oversikt over risikoområder i kommunen.

Overordnet analyse brukes også til andre aktiviteter

- Overordnet analyse avdekker flere risikoforhold enn det som ender opp som forvaltningsrevisjoner eller selskapskontroller.
- Overordnet analyse blir brukt som grunnlag for andre kontrollaktiviteter i kontrollutvalget.
 - Spesielt gjelder dette **for å invitere rådmannen til å gi kontrollutvalget orienteringer** om utvalgte saker
- Overordnet analyse blir brukt i rådmannens internkontrollarbeid
 - En tredjedel av rådmennene benytter seg av overordnet analyse i sitt internkontrollarbeid.
 - **Bruk henger sammen med involvering.**

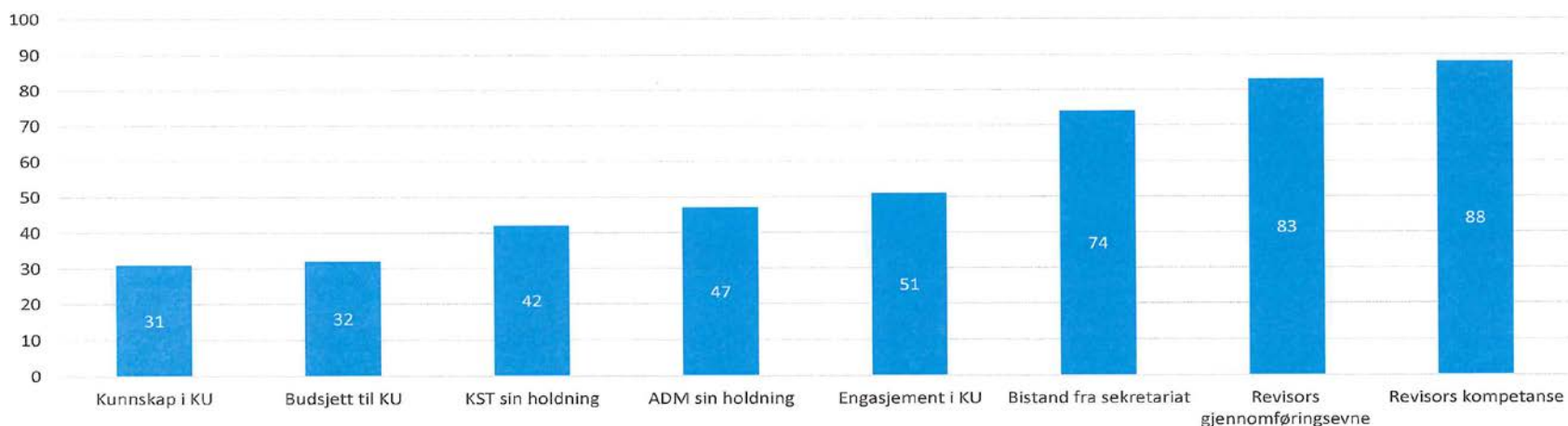

Revisors kompetanse er svært viktig

- **Revisors kompetanse og gjennomføringsevne er den viktigste faktoren som virker positivt inn på gjennomføring av forvaltningsrevisjoner og selskapskontroller.**
- **Bistand fra sekretariatet skiller seg også positivt ut.**
- **Kontrollutvalgsledere mener at revisjonen har både god kompetanse og kapasitet til å gjennomføre forvaltningsrevisjon og selskapskontroll**
- **28 % av rådmennene mener at revisor ikke har tilstrekkelig kompetanse til å vurdere forvaltningen i kommunen**

Det bør gjøres en vurdering av om kompetansekravet til forvaltningsrevisorer er tilstrekkelig.

I dag stilles det krav til at oppdragsansvarlig revisor har minimum en bachelor. Det stilles ikke krav til andre revisjonsmedarbeider som gjennomfører forvaltningsrevisjon.

OPPFØLGING OG EFFEKT AV KONTROLLARBEIDET

Også rådmennene mener at forvaltningsrevisjoner og selskapskontroller er viktige verktøy for kontroll og læring i forvaltningen

- 80 % av rådmennene mener at kontrollutvalgets prosjekter er en viktig del av **kommunens egenkontroll**.
- 63 % av rådmennene opplever at forvaltningsrevisjoner bidrar til **læring og forbedring** i administrasjonen
- 62 % av rådmennene mener at forvaltningsrevisjoner bidrar til bedre **regeletterlevelse**.
- 61 % av rådmennene mener at forvaltningsrevisjoner bidrar til forbedret **internkontroll** i kommunen
- 47 % av rådmennene mener at forvaltningsrevisjoner gi en bedre/mer effektiv **saksbehandling**.
- 33 % av rådmennene mener at forvaltningsrevisjoner bidrar til bedre og/eller mer **effektivt tjenestetilbud**.

Ikke like positive til effekten av **selskapskontroll**

- 29 prosent mener at selskapskontroller bidrar til at kommunen får en bedre forvaltning av eierskapene sine

Faktorer som kan virke positivt inn på administrasjonens oppfatning av effekten av kontrollutvalgets rapporter

- At revisjonsrapporter har **høy kvalitet**
 - Læring 89 % versus 31 %
 - Internkontroll 80 % versus 36 %
- **Involvering** i arbeidet med overordnet analyse
 - Læring 85 % versus 56 %
 - Internkontroll 78 prosent versus 35 prosent
- **Relevante** prosjekter
 - Læring 81 % versus 41 %
 - Internkontroll 73 prosent versus 43 prosent
- **Revisors kompetanse**
 - Læring 79 % versus 43 %
 - Internkontroll 75 %versus 44 %
- **Konkrete** tiltak
 - Læring 77 % versus 41 %
 - Internkontroll 71 % versus 44 %

Disse faktorene har større betydning for effekten på læring enn for effekten på internkontroll.

«Kontroll kan «vedtas», læring kan ikke.»

«Når administrasjonen er negativ til kontrollen, mister kontrollen sin funksjon – da har den ingen hensikt»
(Kontrollutvalgsleder)

«En må passe på at ikke kontroll og avvik alltid blir hovedfokus. En må ikke skape frykt for å gjøre noe galt, slik at folk blir redde for å gjøre noe. Kontroller og tilsyn er veldig negativt ladet, det som er bra omtales ikke. Dette kan stå i motstrid til det å motivere ansatte til endring.» (Rådmann)

Internkontroll – en kultur!

- Internkontroll – en kultur som må inngå i all ordinær ledelse og virksomhetsstyring
- Hvordan skape kulturer for forbedring?
- Hvordan skape handling og lite frykt?

Medspillere

- Kontrollutvalg som politiske aktører?
- Kontrollutvalg og rådmenn kan utvikle en bedre samspillskultur!

Til slutt

Kontrollutvalget skal være modige, stille de vanskelige spørsmålene og være synlige
- Men støttende, ikke bare dømmende!

